

JÄMSÄN SEURAKUNTA

Ympäristöohjelma
2023-2028

13.9.2023

Jämsän seurakunta

Koskentie 30 A

42100 Jämsä

Laatinut

Noora Tikka,
Jämsän seurakunnan ympäristötyöryhmä

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Tavoitteet toimintakaudelle.....	4
2.1 Kirkon ympäristödiplomi	4
2.2 Toiminta ja talous	5
2.3 Ympäristökasvatus	6
2.4 Jätehuolto ja kiertotalous.....	7
2.5 Ruoka ja keittiöt	9
2.6 Energia, kiinteistöt ja kiinteistönhoito	11
2.7 Hautausmaat ja viheralueet	12
2.8 Metsät ja muut luonnonalueet	14
2.9 Liikenne	15
3 Yhteenveto	17

1 Johdanto

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ilmasto-ohjelma kannustaa kaikkia seurakuntia mukaan ilmastotalkoisiin ja tätä varten kirkolla on oma ympäristöjärjestelmä, ympäristödiplomi. Kyseessä on vapaaehtoinen prosessi, joka ohjaa suunnittelemaan ja kehittämään toimintaa ympäristön kannalta kestävästi. Sen kautta tarkastellaan ja tehostetaan seurakunnan käytännön toimintoja, kuten ravitsemuspalveluita, jätehuoltoa sekä kiinteistöjen energia- ja vesitaloutta. Ympäristödiplomi näkyy tulevaisuudessa entistä ekologisempina ratkaisuinä esimerkiksi rakennusten ylläpidossa sekä kirkkopuistojen ja hautausmaiden viherrakentamisessa. Lisäksi seurakunta voi vaikuttaa luontoarvojen säilymiseen omistamissaan metsissä. Myös jumalanpalveluselämään, kirkolliseen kasvatukseen ja seurakunnan tapahtumiin otetaan mukaan ympäristönäkökulmia ja -teemoja. Ympäristöasioiden esillä pitäminen hengellisen elämän rinnalla kannustaa seurakuntalaisia kasvamaan kristittyinä luomakunnan ehdoilla.

Jämsän seurakunta on vuosien saatossa hakenut muotoaan, ja yhdistymisten kautta vakiinnuttanut nykyisen mallinsa, johon kuuluu Jämsä, Jämsänkoski, Koskenpää, Kuorevesi ja Länkipohja. Viimeisin liitos oli vuonna 2009, jolloin Jämsänkosken seurakunnalle myönnettiin ympäristödiplomi. Vaikka liittyminen Jämsään samana vuonna toi ympäristödiplomien vaikutuksia mukanaan, ei kuitenkaan nykymuotoiselle Jämsän seurakunnalle ole haettu ympäristödiplomia aiemmin.

Jämsän seurakunnan kirkkoneuvosto päätti ympäristödiplomien hankkimisesta vuonna 2021 ja asetti prosessia varten ympäristötyöryhmän, joka aloitti työskentelyn saman vuoden syksynä. Tämä ympäristöohjelma on laadittu työryhmän valmisteleman ympäristökatselmuksen pohjalta ja siihen on kirjattu tavoitteita tälle diplomikaudelle. Taulukoihin on koottu ehdotetut toimenpiteet, toteutustavat sekä suuntaa antavat aikataulut niiden toteuttamiseksi. Ympäristödiplomien edellytyksenä on, että seurakunnan jokaiselle työalalle kirjataan jokin konkreettinen tavoite seuraavan viiden vuoden ajalle.

Ympäristöohjelman on tarkoitus toimia ympäristönäkökulmien käsikirjana seurakunnan henkilöstölle ja auttaa seurakuntaa toteuttamaan perustehtävänsä entistä ympäristömyönteisemmin. Olkoon tämä dokumentti myös osoituksena Jämsän seurakunnan pyrkimyksistä kohti ekologisesti kestävämpiä toimintatapoja.

2 Tavoitteet toimintakaudelle

2.1 Kirkon ympäristödiplomi

Jämsän seurakunta on päättäjätasolla sitoutunut ympäristödiplomin hankintaan ja ylläpitoon, mutta haasteena tulee olemaan käytännön toteutus aika- ja henkilöstöressurssien ollessa rajalliset. Mahdollisuuksien mukaan ympäristötyöryhmää on syytä täydentää uusilla jäsenillä aika-ajoin. On tärkeää ottaa henkilöstön koulutuksiin mukaan ympäristöasiat ja ne tulee myös huomioida uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Avoin viestintä on olennainen osa onnistunutta ympäristödiplomihanketta ja siinä riittää kehittämistä Jämsän seurakunnan kokoisessa organisaatiossa. Monesti ympäristöasiat nähdään toiminnan kannalta toissijaisina asioina ja siten ne usein jäävät muun viestinnän alle.

Ensimmäinen diplomin hakuprosessi vaatii suurimmat ponnistelut. Alussa uuden opettelu ja vastuiden jako kuluttavat henkilöstön aikaa ja energiaa. On kuitenkin toivottavaa, että ympäristömyönteisempi arki on vakiintunut diplomin uusimisen ollessa ajankohtainen ja prosessi sitä kautta helpottuu.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Ympäristötyöryhmää pidetään yllä ja se kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa ympäristödiplomin hakuprosessin jälkeenkin.	Ympäristövastaava kutsuu työryhmän koolle.	Vuosittain toukokuussa ja marraskuussa
Ympäristöohjelman toteuttamisesta raportoidaan vuosittain.	Seurakunnan toimintakertomukseen liitetään seloste ympäristötyöstä, jonka ympäristövastaava laatii hallinnon hyväksyttäväksi.	Vuosittain, helmikuu
Auditoinnin pyytäminen tuomiokapitulilta, tarvittavien lisäselvitysten laatiminen, auditointipäivän suunnittelu ja järjestäminen.	Ympäristötyöryhmä tekee tarvittavat valmistelut auditointia varten ja järjestää sen.	Vuosi 2023
Diplomin uusiminen toimintakauden päättyessä.	Kirkkoneuvosto päättää diplomin uusimisesta ja ympäristötyöryhmä tekee tarvittavat valmistelut.	Vuosi 2028
Seurakunta viestii ympäristöasioistaan eri tavoin ja laajasti.	Ympäristötyöryhmä kannustaa eri työaloja ideoimaan eri viestintätapoja. Viestintää tilojen ilmoitustauluilla, seurakunnan nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa kehitetään yhteistyössä tiedotuksen kanssa.	Viestinnän suunnittelupalaveri tammikuussa 2024, sekä aina tarpeen mukaan

Seurakunnan työntekijöitä koulutetaan ympäristöasioissa.	<p>Ympäristövastaava osallistuu kerran vuodessa ulkopuolisen tahon tarjoamaan koulutukseen ympäristöteemoihin liittyen.</p> <p>Työalakohtaisiin koulutuksiin pyritään sisällyttämään ympäristöasiat, tässä ovat työalavastaavat avainasemassa.</p>	Jatkuva
--	--	---------

2.2 Toiminta ja talous

Seurakunnan taloutta on jo pitkään hoidettu suunnitelmallisesti ja ennakoiden. Hankintoja tehdään jo nyt hyvin harkitusti ja vastaisuudessa painotamme entistä enemmän vastuullisia vaihtoehtoja. Jotta vastuullisia valintoja voidaan tehdä, on tärkeää hankkia ja jakaa tietoa tuotteista ja palveluista, joita seurakunta käyttää.

Vastuullisuus tulee automaattiseksi osaksi työntekijöiden toimintaa, kun tietoa on riittävästi ja ajattelu muuttuu pysyvästi ympäristömyönteiseksi.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Hankinnoista vastaava henkilöstö perehdytetään hankintaohjeeseen ja kestävämpien hankintojen tekemiseen syvällisemmin.	Aiheesta kootaan tietopaketti, joka lähetetään henkilöstölle sähköpostitse. Ympäristövastaava/talousjohtaja	helmikuu 2024
Pyritään lisäämään ympäristömerkittyjen tuotteiden osuutta hankinnoissa.	Hankintaratkaisuja tehtäessä valitaan ympäristömerkittyjä tuotteita aina kun mahdollista. Kaikki työntekijät	Jatkuva
Suositaan vuokraamista tai olemassa olevien tarvikkeiden korjausta ja kunnostusta uusien hankkimisen sijaan.	Hankintavastaavien tulee aina selvittää vaihtoehtoja uusille tuotteille. Ohjeistuksen antaa talousjohtaja .	Jatkuva
Seurakunta sijoittaa varansa vastuullisesti.	Seurakunnalle laaditaan vastuullisen sijoittamisen strategia, josta vastaa talousjohtaja .	Vuosi 2023
Toimintakertomukseen kirjataan kunkin toimialan tekemä ympäristötyö.	Jokainen toimialajohtaja veloitetaan raportoimaan työalansa ympäristöteoista vuosittain ja tiedot liitetään toimintakertomukseen. Kirkkoherra huolehtii, että näin tapahtuu.	Ohjeistus vuoden 2023 lopulla.

2.3 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus koskee kaikkea seurakunnan toimintaa kohderyhmien ikään katsomatta. Jokainen työala päättää millaista ympäristökasvatusta tekee ja mitä keinoja siihen käyttää. Työntekijät voivat omalla esimerkillään kannustaa muitakin pieniin ja suuriin tekoihin ympäristön hyväksi.

Hiljattain laadittu ympäristökasvatussuunnitelma on työntekijöille hyvä opas toimia ympäristökasvattajana paikallaan. Ympäristökasvatussuunnitelmasta on myös tarkoitus tehdä seurakuntalaisten käyttöön tarkoitettu versio. Viestintä on olennainen osa ympäristökasvatusta ja se pyritään toteuttamaan lempeästi ohjaten, ei syyllistäen.

Arkipäiväisten pienten valintojen lisäksi seurakunnan ympäristömyönteisyys näkyy erilaisissa tempauksissa ja kampanjoissa. Näin Jämsän seurakunta pyrkii olemaan yhteiskunnallinen vaikuttaja vihreässä siirtymässä.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Seurakunnan maille perustetaan paikkoja hiljentymiselle.	Ympäristötyöryhmä ideoi ja suunnittelee paikat. Toteutus esimerkiksi talkoo-/vapaaehtoistyönä tai hautaustoimen työnä.	Syksy 2024
Seurakunta on yhteiskunnallinen vaikuttaja ympäristöasioissa.	Ympäristövastaavan koordinoimana seurakunta osallistuu mm. Earth Hour – tempaukseen ja seuraa aktiivisesti mahdollisuuksiaan osallistua myös muihin tapahtumiin ja kampanjoihin. Ekopaastosta viestitään aktiivisesti tiedottajan toimesta.	Earth hour: maaliskuun viimeinen lauantai Ekopaasto: helmi- maaliskuulla
Varhaiskasvatus tuo ympäristönäkökulmia yhä näkyvämmiksi toiminnassaan.	Ympäristökasvatusta toteutetaan määrätietoisesti lapsi- ja nuorisotyössä . Muun muassa kerhoihin, ryhmiin ja leireille suunnitellaan teemapäiviä esim. luonnonsuojeluun tai kierrätykseen liittyen.	Jatkuva
Aikuis- ja lähetystyö tuovat ympäristönäkökulmia yhä näkyvämmiksi toiminnassaan.	Diakoniatyöntekijät ja lähetys sihteeri sisällyttävät työalansa tilaisuuksiin ja toimintaan aiheita esim. luonnonsuojeluun tai kierrätykseen liittyen. Yksilöiden kohtaamisessa	Jatkuva

	tarjotaan opastusta ekologisempiin elämäntapoihin.	
Ympäristöteemat ovat enemmän esillä jumalanpalvelus- ja hartauselämässä.	Sanan toimiala huomioi ympäristöteemat jumalanpalvelussuunnittelussa. Luomakunnan sunnuntaita vietetään vuosittain touko-lokakuun välisenä aikana. Jumalanpalveluksia, hartauksia tai musiikkitilaisuuksia vietetään luonnon äärellä muutamia kertoja vuodessa.	Vuosittain kesäkaudella
Musiikkitilaisuuksia suunnitellaan ympäristöaiheiden ympärille.	Kantorit järjestävät vastuualueillaan vähintään yhden luontoaiheisen tai luonnon äärellä toteutettavan musiikkitilaisuuden vuodessa. Sisätiloissa pidettävissä musiikkitilaisuuksissa voi viestin vahvistamiseksi tai tavoitellun tunnelman saavuttamiseksi hyödyntää visualisointia esim. diaesityksen muodossa.	Vuosittain eri vuodenaikoina ja esimerkiksi Suomen luonnonpäivänä elokuussa.
Retriitti tai pyhiinvaellus järjestetään vuosittain valittuun kohteeseen.	Vastuussa palvelun toimialateologi yhdessä kasvatuksen toimialan kanssa.	Vuosittain, huhti-toukokuu
Suomen luonnonpäivää vietetään elokuun viimeisenä lauantaina eri työmuotojen järjestämässä tilaisuuksissa. Liput nostetaan salkoon.	Toimialavastaavat huolehtivat tilaisuuksien järjestämisestä.	Vuosittain, elokuu
Sadonkorjuun kiitosjuhlaa vietetään jumalanpalveluksen yhteydessä yhteistyössä paikallisten tuottajien kanssa.	Kirkkoherra/sanan toimialajohtaja	Vuosittain, syyskuu

2.4 Jätehuolto ja kiertotalous

Jätehuoltoon on Jämsän seurakunnassa panostettu jo ennen ympäristödiplomin hakuprosessia ja paikallisen jätehuoltoyhtiön kanssa onkin muodostunut hyvä yhteistyö. Kehittämistä löytyy kuitenkin aina laajalle alueelle levittyvässä kiinteistökannassamme. Rungas kiinteistömäärä ja välimatkat lisäävätkin jätteenkuljetuksen kuormitusta. Tästä syystä kaikilla kiinteistöillä ei ole katsottu kannattavaksi lajitella kaikkia jätejakeita, erityisesti kun joitakin niistä muodostuu toisilla

kiinteistöillä hyvin vähän. Jätelakia kuitenkin noudatetaan ja paikallisia jätehuolto-ohjeita seurataan aktiivisesti.

Lajittelupisteille on lisätty lajittelumahdollisuuksia sielläkin, missä se ei ole määräysten mukaan pakollista. Lajittelua pyritään edelleenkin kehittämään siten, että poltettavaa sekajätettä syntyisi mahdollisimman vähän. Tämä vaatii viitseliäisyyttä kaikilta työntekijöiltä ja jatkuva ekologisen ajattelun vahvistaminen työntekijöissä ja seurakuntalaisissa on avain tehokkaampaan kiertotalouteen.

Selkeät opasteet sekä lajitteluastioiden sijoittelu ja käytettävyys ovat olennainen osa hyvin toimivaa jätehuoltoa. Näihin asioihin keskitytäänkin erityisesti tällä diplomikaudella.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Seurakunnan jätehuollosta laaditaan selvitys ja se päivitetään aina tarvittaessa.	Jätehuoltovastaava ja ympäristövastaava tekevät selvityksen yhteistyössä paikallisen jätehuoltoyhtiön kanssa.	Syksy 2023
Paristokäyttöisistä käsipaperiautomaateista luovutaan soveltuvien osien.	Talousjohtaja tekee päätöksen paperiannostelijoiden vaihtamisesta. Kiinteistötyöntekijät toteuttavat tilaamisen ja vaihdon.	Vuosi 2025
Sisätilojen lajittelumahdollisuuksia parannetaan seurakunnan kiinteistöillä.	Jätehuoltovastaava ja ympäristövastaava selvittävät kiinteistökohtaiset lajitteluastioiden tarpeet ja hankkivat värikoodatut astiat sekä selkeät lajitteluopasteet niihin.	2023
Jätteenlajittelua ulkotiloissa tehostetaan.	Jätehuoltovastaava huolehtii, että: <ul style="list-style-type: none"> - muovin-, kartongin- ja paperin erilliskeräystä lisätään niillä kiinteistöillä, joilla se on kannattavaa - jätehuollon kehittämisessä pyritään minimoimaan jätteen kuljetuksesta aiheutuvat päästöt - jäteastioiden täyttymistä seurataan ja tehdään tarvittavat muutokset tyhjennysväleihin 	Jatkuva
Jatketaan tavaran ja materiaalin kierrätyksen edistämistä.	Käytöstä poistettu käyttökelpoinen tavara viedään jäteaseman sijaan esimerkiksi työvalmennussäätö	Jatkuva

	<p>Avitukselle tai luovutetaan kirpputoreille.</p> <p>Esimerkiksi askarteluun kelpaavaa ylijäämämateriaalia, kuten kynttilänpätkiä tai maaleja, voi tarjota seurakunnan viestintäkanavissa annettavaksi.</p> <p>Jokainen työntekijä voi työssään ideoida eri tapoja edistää kiertotaloutta.</p>	
Vähennetään paperijätteen määrää ja huolehditaan SER-romun kierrätyksestä.	Toimistotyöntekijät huolehtivat työympäristössään mahdollisimman tehokkaasta jätteenlajittelusta ja elektroniikkaromun asianmukaisesta varastoinnista, laitteiden korjauskelpoisuus selvitetään aina ennen hävitystä. Jätehuoltovastaava hankkii ja nimeää laatikon rikkinäiselle elektroniikalle. Jokainen työntekijä välttää tarpeetonta tulosteiden ottoa.	SER-romulle sijoituspaikka ja sähköpostilla ohjeistus henkilöstölle 31.12.2023 mennessä
Vaarallisen jätteen sijoitusta ja käsittelyä selkeytetään, käyttöturvallisuustiedotteet pidetään ajan tasalla ja helposti saatavilla.	Vaarallisen jätteen vastaavat huolehtivat vaarallisten kemikaalien asiallisesta varastoinnista ja kuljetuksesta kirjanpidon kera. Kiinteistösihteeri/talousjohtaja muistuttaa työntekijöitä käyttöturvallisuustiedotteiden päivittämisestä.	Vaarallisen jätteen vastaavien koulutus lokakuussa 2023, henkilöstön ohjeistus marraskuussa 2023.

2.5 Ruoka ja keittiöt

Seurakunnan omaa keittiötoimintaa seurakuntasaleissa on viime vuosina supistettu ja tilaisuudet, joihin liittyy tarjoiluja ovat melko satunnaisia. Näin ollen keittiöiden ympäristövaikutuksetkin ovat verraten pienet. Särkisaaren leirikeskukseen keittiö on kuitenkin jatkuvassa käytössä ja sen toimintaa tuleekin tarkastella tällä diplomikaudella.

Ruokaa päätyy jätteeksi hyvin vähän jo nykyisellään hävikkiruuan tehokkaan hyödyntämisen ansiosta ja näin aiomme edelleen toimia. Kahvia päätyy viemäriin kuitenkin paljon ja tämän minimoimiseksi ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Kertakäyttöastioista luovutaan.	Ympäristötyöryhmä antaa ohjeet kertakäyttöastioiden poistamiseksi käytöstä. Kirkoissa ja torikahviossa käytetään nykymuodossa säännöllisesti kertakäyttöastioita. Ohjeeksi on annettava, että kertakäyttöastioita käytetään vain poikkeustapauksissa. Hankitaan korvaava kestoastiasto, joka on kevyt kuljettaa pesuun.	2023
Seurakunta osallistuu Reilun kaupan viikkoon vuosittain ja Reilun kaupan tuotteita suositaan muulloinkin mahdollisuuksien mukaan.	Tiedottaja huolehtii, että Reilun kaupan viikko on näkyvillä seurakunnan viestinnässä ja tilaisuuksissa. Emäntä/tarjoiluista vastaava huolehtii, että tarjoilujen aikana kerrotaan Reilun kaupan tuotteiden käytöstä.	Vuosittain viikolla 43
Keittiöhenkilöstön ympäristötietoutta kehitetään edelleen.	Keittiöhenkilökunta osallistuu ympäristöaiheiseen koulutuspäivään vähintään kerran diplomikauden aikana. Kiinteistösihteeri tai talousjohtaja huolehtii, että näin tapahtuu.	2024
Kasvisruuan osuutta kasvatetaan tarjoiluissa.	Pyritään hiljalleen muuttamaan ruokailukulttuuria siihen suuntaan, että kasvisruokavaihtoehto on aina saatavilla erikseen pyytämättä. Tämä madaltaisi asiakkaiden kynnystä valita kasvisvaihtoehto lihan sijaan. Emännät vastuussa toteutuksesta.	2023-2028
Seurakunnan pääkeittiön kalusteusinnoissa huomioidaan ympäristökysymykset.	Hankittavat kalusteet ovat materiaaliltaan ekologisesti kestäviä ja helposti puhtaana pidettäviä. Laitteet ja keittiötoiminnot suunnitellaan siten, että työt voidaan suorittaa mahdollisimman energiatehokkaasti. Laitteilla on hyvä energialuokitus. Kiinteistömestari, taluspäällikkö ja emäntä tekevät yhteistyötä asiassa.	2024-2025

2.6 Energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito

Maantieteellisesti laajalle alalle levittäytyneen rakennuskannan ylläpidossa riittää teknisiä ja taloudellisia haasteita väkimmäällä suhteellisen pienelle seurakunnalle. Tilat ja rakennukset tulisi saada pidettyä kunnossa, jotta vältetään esimerkiksi vahinkotilanteiden aiheuttamilta yllättäviltä kustannuksilta. Tarpeettomia tiloja on jo ennestään pyritty vähentämään ja mahdollisuuksia siihen etsitään edelleen. Osa alhaisen käyttöasteen rakennuksista on lähes mahdoton myydä, joten niiden ylläpitokustannukset on saatava mahdollisimman alhaiseksi.

Kiinteistönpidon ympäristötavoitteet ovat pitkälti yhteneviä kulujen hallinnan kanssa. Toisaalta ympäristödiplomin tavoitteet saattavat aiheuttaa suuria investointikuluja lyhyellä aikavälillä, mutta mitä nopeammin uudistukset saadaan läpi, sitä aiemmin ne maksavat itsensä takaisin.

Energiaa ja vettä kuluu toiminnassa jatkuvasti, mutta käyttäjille kuluminen on näkymätöntä. Oman toiminnan talous- ja ympäristövaikutuksia voi työntekijän olla hankala hahmottaa. Siksi tarvitaankin tiedonjakamista ja toimintaohjeita. Veden ja energian säästäminen arjessa ei välttämättä vaadi investointeja ja näkyy alentuneina kustannuksina jo kuukausien sisällä. Siksi valistustoimet ovatkin keskeisiä ympäristöohjelman tavoitteita.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Osa tarvittavasta energiasta tuotetaan omilla aurinkopaneeleilla.	Aurinkopaneeleja asennetaan Jämsän Seurakuntakeskuksen katolle tai läheisyyteen. Talousjohtaja saattaa hankkeen vireille.	2025
Työntekijöille annetaan opastusta energian- ja vedensäästöön liittyen.	Energiavastaava huolehtii energian- ja vedensäästötiedon jakamisesta työntekijöille esimerkiksi kirjallisen ohjeen muodossa. Säästäväisyydestä lienee tarpeen muistutella ajoittain muillakin tavoilla.	Vuosittain lokakuu (esim. energiansäästöviikko)
Energian ja veden kulutusta seurataan aktiivisesti ja kulutuksesta tiedotetaan henkilöstöä.	Energiavastaava seuraa kulutuksia ja tiedottaa tarvittaessa kiinteistöistä vastaavalle kulutuksen muutoksista.	Jatkuva, 2-4 kertaa vuodessa
Öljylämmityksestä luovutaan kaikkien kiinteistöjen osalta.	Koskenpään kirkon ja seurakuntatalon lämmitysjärjestelmä uudistetaan. Kiinteistö- ja hautaustoimen johtokunta saattaa hankkeen vireille.	2025 mennessä

Tilojen valaistusta kehitetään energiatehokkaampaan suuntaan.	Kiinteistömestari ja seurakuntamestarit tekevät aloitteita valaistusten uusinnasta. Talousjohtaja huolehtii budjetoinnista.	Jatkuva, ensin vuorossa Jämsän seurakuntakeskuksen valaistus 2024 (kevätalvi).
Siivousmenetelmiä kehitetään edelleen	Siivoustyöstä vastaavat huolehtivat, että: <ul style="list-style-type: none"> - kertakäyttötuotteiden käyttö minimoidaan - siivousmenetelmät säästävät vettä, energiaa, pesuainetta ja työntekijää - siivous mitoitetaan oikein - käytettävät aineet ja materiaalit ovat mahdollisuuksien mukaan biohajoavia 	Jatkuva

2.7 Hautausmaat ja viheralueet

Hautausmaille ja viheralueille on mahdollista suunnitella hyvin ulospäin seurakuntalaisille näkyviä ympäristötekoja. Kukanniityt ja pesivät linnut ilahduttavat niin ohikulkijoita, kuin työntekijöitäkin. Kun osa nurmikoista ja rinteistä muutetaan kevyemmän hoidon alueiksi, säästyy polttoainetta ja työntekijöiden aikaa muuhun. Luonnon eliöstölle suotuisia olosuhteita muodostuu, kun puistoalueiden hoitoa paikoin kevennetään. Toisaalta hautausmaat ovat tärkeää kulttuuriperintöä ja hoito on mitoitettava tämä seikka huomioiden. Uhanalainen kasvillisuus ja perinnekasvit on syytä kartoittaa ainakin niiltä alueilta, joiden hoitoon aiotaan tehdä muutoksia.

Osassa hautausmaista käytetään kasteluvetenä juomakelpoista vettä. Kasteluveden hankkimista ostetun vesijohtoveden sijaan lähivesistöistä on syytä pitää yhtenä tärkeimmistä tavoitteista. Työkoneista ja lannoitteista aiheutuvien ympäristövaikutusten minimoiminen on myös keskiössä hautausmaiden ja viheralueiden ympäristötavoitteissa.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Hautausmaiden hoitosuunnitelmat päivitetään ja niissä huomioidaan ympäristönäkökulmat entistä paremmin.	Hautaustoimen päällikkö	2023

<p>Hoitohaudoille tarjotaan perennavaihtoehtoa ja toimintatapoja kehitetään siihen liittyen aktiivisesti.</p>	<p>Hautaus-toimen päällikkö, hautausmaiden kausityöntekijät</p>	<p>2023, kasvivaihtoehtojen tarkastelu vuosittain</p>
<p>Hautausmaiden ja muiden pihalueiden kulttuuriarvot inventoidaan.</p>	<p>Hautaus-toimen päällikkö huolehtii, että Jämsän hautausmaiden inventoinnit päivitetään työhön palkatun tekijän toimesta.</p>	<p>2023-2024</p>
<p>Kevyemmän hoidon alueita lisätään.</p>	<p>Osia suurista nurmialueista ja hankalasti hoidettavista rinteistä Koskenpään kirkolla, Länkipohjan rukoushuoneella ja Jämsän kirkolla muutetaan luonnontilaisemmiksi tai niille perustetaan pölyttäjätystävällistä ja helppohoitoista kasvillisuutta.</p> <p>Hautaus-toimen päällikkö suunnittelee toimenpiteet yhdessä hautausmaiden työntekijöiden kanssa.</p>	<p>2023-2025</p>
<p>Vieraslajien leviämistä torjutaan.</p>	<p>Jättipalsamia kitketään Jämsän kirkkopuiston reunamilta sekä Vangonmäen ja Miekkainpetäjän hautausmaiden maankaatopaikoilta.</p> <p>Kurturuusun esiintymä Kelhän pihapiirissä hävitetään.</p> <p>Vieraslajilistaa päivitetään ajoittain, uudet listatut lajit hävitetään seurakunnan mailta soveltuvalla aikataululla.</p> <p>Hautaus-toimen päällikkö tai ympäristövastaava koordinoi työn toteutuksen.</p>	<p>2022-2026</p>
<p>Hautakivien uusiokäyttöä edistetään.</p>	<p>Kivistä suunnitellaan elementtejä esimerkiksi urna- ja muistolehtoihin.</p> <p>Hautaus-toimen päällikkö</p> <p>Selvitellään myös kivien myymistä esimerkiksi taiteilijoille tai oppilaitoksille. Ympäristövastaava</p> <p>Jos mikään taho ei vastaanota kiviä, niitä hyödynnetään</p>	<p>2023-2025</p>

	viherrakentamisessa esimerkiksi hiottuna tai murskattuna.	
Hautausmaapäivä järjestetään joka toinen vuosi ja sen yhteydessä tarjotaan neuvontaa ympäristöasioissa.	Hautausmaapäivässä on jaossa myös infopaketti ekologiin hautaamistapoihin liittyen.	2022, 2024, 2026, 2028
Keskustelemme hautausurakoitsijoiden kanssa ekologisempien arkku- ja uurnamateriaalien käytön lisäämisestä.	Ympäristötyöryhmä huolehtii viestinnästä. Käytännössä arkku- ja uurnamateriaalien muutos ekologisempaan voi viedä vuosia.	2023
Juomaveden käytöstä kukkien kasteluvetenä luovutaan.	Vangonmäen ja Koskenpään hautausmailla ja Jämsän sankarihautausmaalla etsitään vaihtoehtoja ostetun vesijohtoveden käytölle. Kiinteistömestari/talousjohtaja.	2027
Koneiden ympäristövaikutukset minimoidaan.	Hautaus-toimen päällikkö huolehtii, että hankitaan mahdollisimman vähäpäästöisiä koneita. Kattavalla perehdytyksellä vaikutetaan koneiden ajo- ja käyttötapoihin siten, että käytön aikaisia päästöjä muodostuu mahdollisimman vähän.	Jatkuva
Seurakunta edistää ekologisten hautaustapojen noudattamista.	Hautausmaita kehitetään siten, että tuhkan hautaamiselle tai sirottelulle on riittävästi hyviä vaihtoehtoja. Huolehditaan myös, että ratkaisut toteutetaan ekologisesti kestäville tavoilla. Hautaus-toimen päällikkö.	Jatkuva

2.8 Metsät ja muut luonnonalueet

Seurakunnan metsänhoitosuunnittelu on ollut diplomien tavoitteiden kannalta myönteistä jo aikaisemmin ja mahdollisesti arvokkaita metsäkohteita on ennakoivasti jätetty hakkaamatta. Ympäristödiplomien hakuprosessin myötä selvittelyssä on usean metsä-, ranta- ja suokuvioiden poisto talouskäytöstä. Mahdollisesti suojeluun soveltuvia luonnonalueita on yhteensä 56-71 ha. Päätöksen suojeluun siirrettävistä alueista tekee kirkkoneuvosto. Talousmetsät ovat PEFC-sertifioituja.

Seurakunta voi liittää pysyvään suojeluun omistamiaan metsä-, ranta ja suokuvioita ELY-keskuksen ohjaamana Metso-ohjelman kautta. Seurakunta on oikeutettu saamaan puuston arvon mukaisen täyden kertakorvauksen. Jatkossa kohteet ovat metsätalouden ulkopuolella, jolloin

puunmyyntituloja ei ole odotettavissa. Se hyväksytään. Rauhoitettavien alueiden sijainnit ovat osittain sellaisia, että puun korjuukustannukset saattaisivat nousta korkeaksi puusta saataviin tuloihin nähden. Näitä ovat erityisesti saarikohteet.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Osa seurakunnan metsistä poistetaan talouskäytöstä ja rauhoitetaan mahdollisimman lähelle luonnontilaa.	Kirkkoherra ja talousjohtaja vievät asian eteenpäin Keski-Suomen ELY-keskukselle ja kirkkoneuvostoon.	2023-2024
Talouskäytössä olevia metsiä hoidetaan kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti.	Metsänhoitoyhdistys. Kirkkoherra tekee tarvittavat sopimukset.	2023
Linnunpönttöjä kunnostetaan, uusitaan ja lisätään tarpeen mukaan.	Linnunpönttöjen säännölliseen puhdistukseen varataan hautausmaiden työntekijöiden aikaa tai selvitetään tehtävään halukkaita vapaaehtoisia.	Kunnostuskierros vuosittain talven aikana.

2.9 Liikenne

Seurakunnan työntekijöiden matkustussääntö päivitettiin vuonna 2022 ja siihen lisättiin ympäristönäkökulmia. Tämä on tärkeä osa viestintää, jolla voidaan vaikuttaa työntekijöiden liikkumistottumuksiin. Turhaa moottoriajoneuvoilla liikkumista on toki vältetty jo ennestään. Monella henkilöstön jäsenellä tehtävät edellyttävät omalla autolla liikkumista työpisteiden välillä. Työtehtävien sujuvuuden rajoissa lisätään suosituksia mm. yhteiskyydityksiin sekä asioiden hoitamiseen etäyhteyksien avulla.

Muiden seurakuntalaisten osallistuminen toimintaan tehdään liikkumisen kannalta mahdollisimman helpoksi bussikuljetusten ja striimattujen tilaisuuksien avulla. Sähköautojen lataus on tulevaisuudessa mahdollista myös seurakunnan kiinteistöillä. Polkupyörien asianmukaisia säilytysratkaisuja tulee myös selvittää. Näin voidaan viestiä kannustuksesta vihreämpään liikkumiseen.

Toimenpide	Toteutus ja vastuutaho(t)	Tavoiteaikataulu
Kehitetään polkupyörille kunnan säilytyspaikat	Seurakuntakeskuksen yhteyteen hankitaan katettu säilytyspaikka, jossa erilaisille kevyille kulkuvälineille soveltuva teline. Ympäristötyöryhmä	2022-2027
Autolla liikkumisen tarvetta vähennetään.	Yhteiskyytejä suositaan aina kun mahdollista ja esimerkiksi Whatsapp –ryhmien ja muun yhteydenpidon avulla tehostamme ”vie mennessäsi, tuo tullessasi” –periaatetta, jotta tarpeettomia työpisteiden välisiä siirtymiä saadaan vähennettyä. Toimialavastaavat huolehtivat ohjeistuksen, toimintatapojen omaksuminen on jokaisen työntekijän tehtävä.	Jatkuva
Tilaisuuksien striimaamista jatketaan.	Striimauksen työtiimi kehittää tilaisuuksien suoratoistoa ja videoita jatkuvasti, mikä tarjoaa seurakuntalaisille mahdollisuuden osallistua kotoa käsin.	Jatkuva
Osa palavereista ja koulutuksista pidetään etäyhteyksien kautta.	Palaverit tai koulutukset järjestetään mahdollisuuksien mukaan etäyhteydellä. Johtotiimi sopii, miten tästä yhteisestä toimintatavasta viestitään.	syksy 2023, jatkuva
Sähköautojen latauspiste perustetaan Jämsän kirkon yhteyteen.	Kartoitus on tehty, toteutetaan seuraavana vuonna.	2024

3 Yhteenveto

Edellä on kuvattu lukuisia toimenpiteitä, jotka voivat aluksi tuntua rasitteilta jo ennestään monenlaisia vastuita sisältävän työn keskellä. Esitettyjen tavoitteiden on kuitenkin tarkoitus olla innoittavina ja toimintaa selkeyttävinä suuntaviivoina, eikä kaikkea tarvitse pakonomaisesti suorittaa. Mahdollisesti joistakin entisistä kaavoista ja toimintatavoista voidaan luopua ja samalla tehdä tilaa vaihtoehtoisille menetelmille. Pienikin askel kohti ekologisesti kestävämpiä toimintatapoja saattaa luoda positiivisen lumipalloefektin.

Jotta seurakunnan ydinsanoma voi jatkossakin saavuttaa kaikki ikäluokat, on sen toimintojen oltava linjassa yhteiskunnallisten muutosten kanssa. Seurakunnan tulee strategiansa mukaisesti terävöittää ekologista vastuullisuutta, ottaa kestävä kehityksen askeleita ja kokeilla rohkeasti uutta. Itsestään nämä eivät tapahdu, vaan seurakunnan työntekijöiden ja päättäjien toimia vaaditaan, jotta strategiset tavoitteet voivat toteutua.

